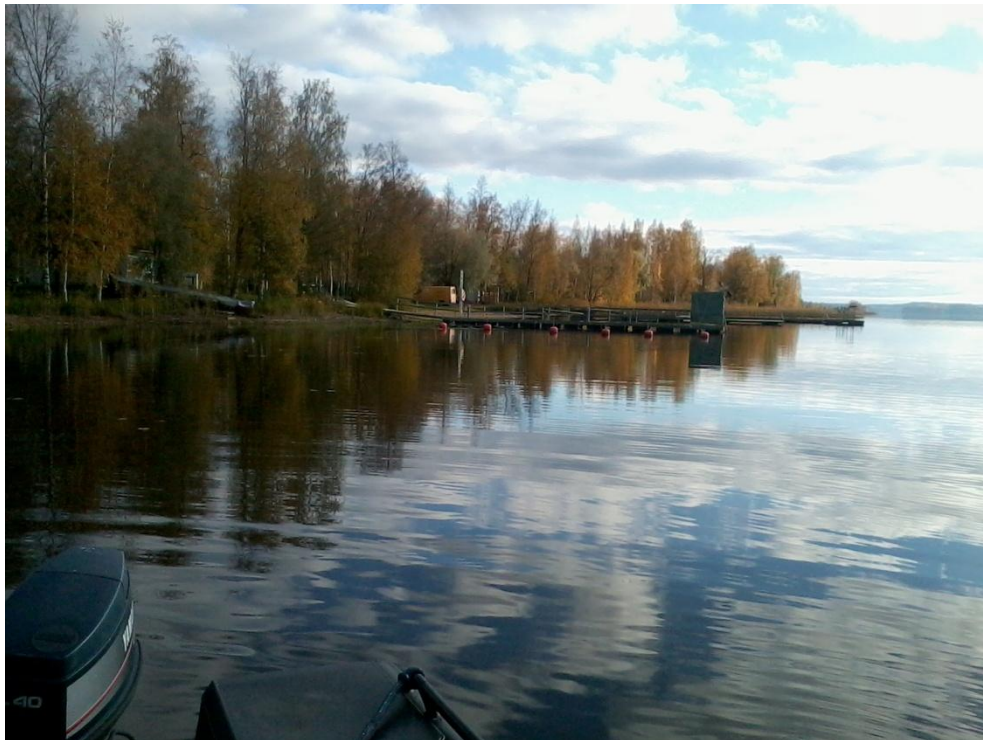

SYSMÄ

Skinnarila Markkinaranta

Asemakaavamuutosalueen arkeologinen vedenalaisinventointi

3.10.2014

Subreering Ammattisukellustyöt Oy 2014

Johanna Mäkinen

Subreering

AMMATTISUKELLUSTYÖT OY

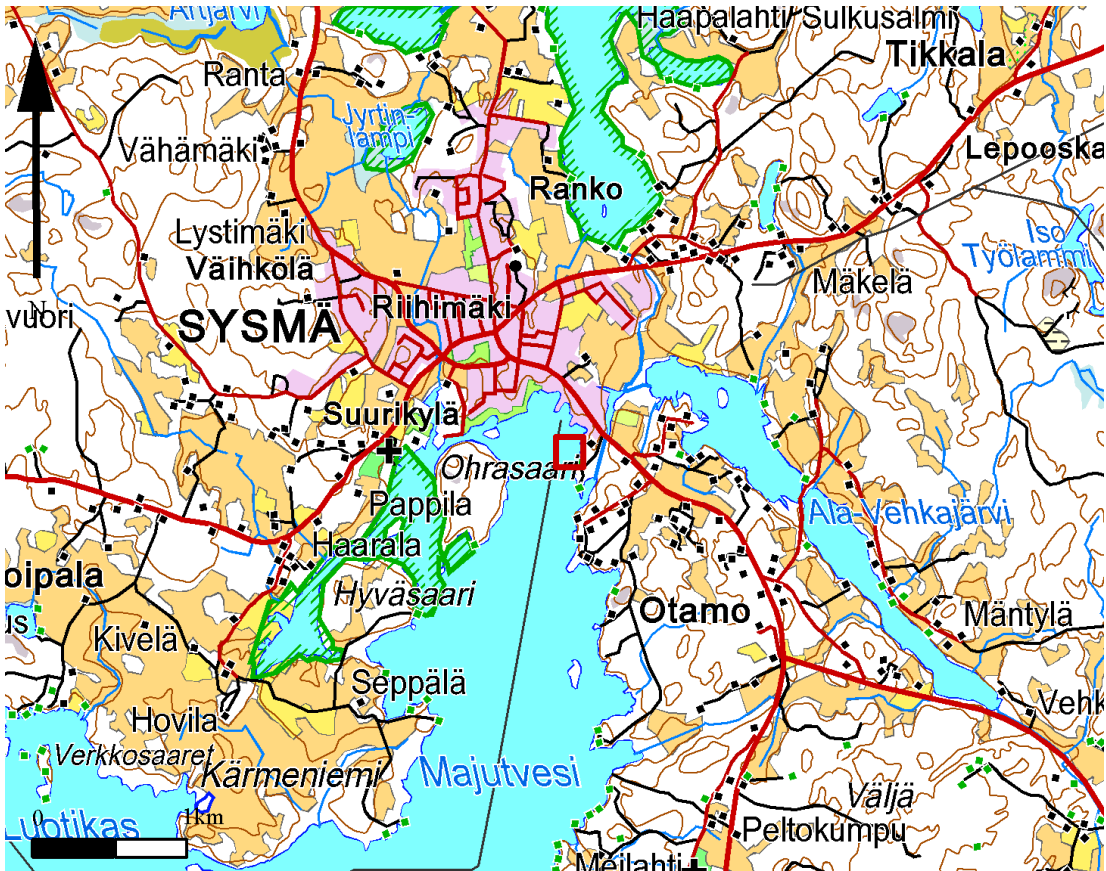
SISÄLLYS:

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	3
Peruskarttaote.....	4
1 Johdanto.....	5
2 Tutkimusalue.....	6
2.1 Sijainti ja luonnonympäristö.....	6
2.2 Alueen kulttuurihistoriaa vesistöjen käytön näkökulmasta.....	6
3 Inventointi.....	8
3.1 Menetelmät.....	8
3.2 Tulokset.....	8
4 Yhteenveto.....	10
Kirjallisuus ja muut lähteet.....	11

Arkisto- ja rekisteritiedot:

<i>Kunta:</i>	Sysmä
<i>Tutkimuksen laatu:</i>	Arkeologinen vedenalaisinventointi
<i>Ajoitus:</i>	Kaikki
<i>Tutkimuksen syy:</i>	Maa- ja vesialueen käyttö, rakennushankkeen suunnittelu
<i>Peruskarttalehti:</i>	312106A
<i>Vesialueen omistaja:</i>	Sysmän kunta
<i>Tutkimuksen suorittaja:</i>	Subreering Ammattisukellustyöt Oy
<i>Vastaava tutkija:</i>	FM Johanna Mäkinen
<i>Muu henkilökunta:</i>	Ammattisukeltaja Simo Nyrönen, ammattisukeltaja, tutkimussukeltaja Pekka Paanasalo
<i>Kenttätyöaika:</i>	3.10.2014
<i>Tutkitun alueen laajuus:</i>	8870m ²
<i>Tutkimuksen tilaaja ja rahoittaja:</i>	Sysmän kunta
<i>Aikaisemmat tutkimukset:</i>	Alueella ei ole aikaisemmin tehty arkeologista vedenalaisinventointia
<i>Alkuperäinen raportti:</i>	Subreering Ammattisukellustyöt Oy, Hanko
<i>Kopiot raportista:</i>	Museovirasto, Sysmän kunta
<i>Kannen kuva:</i>	Inventointialueen rantaviivaa pohjoisesta kuvattuna. Kuvaaja: Pekka Paanasalo.

Peruskarttaote

Kartta 1. Peruskarttaote. Inventoitu alue merkitty karttaan punaisella nelikulmiolla.
Karttapohja: Maanmittauslaitos.

1 JOHDANTO

Sysmän taajamaan valmistellaan asemakaavan muutosta, joka mahdollistaa kelluvien majoituspalvelurakennusten sijoittamisen Markkinaranta -nimisen tilan (RN:o 1:423) vesialueelle Päijänteen Majutveden koillisrannalle. Markkinaranta, kuten muutkin tilat joita asemakaavamuutos koskee, ovat Sysmän kunnan omistuksessa.

Hankealueelta ei entuudestaan tunneta vedenalaisia muinaisjäänöksiä. Ympäristöstä kuitenkin tunnetaan useita kiinteitä muinaisjäänöksiä, ja seudulla tiedetään olleen asutusta jo kivikaudella.¹ Inventoinnin kustantaa rakennushankkeen toteuttaja eli Sysmän kunta muinaismuistolain 13§ ja 15§ nojalla.

Kenttätyö suunniteltiin tehtäväksi yhden päivän aikana. Tutkimuksen toteutti Subreering Ammattisukellustyöt Oy. Kenttätyö tehtiin 3.10.2014, ja siihen osallistuivat FM/tutkimussukeltaja Johanna Mäkinen, ammattisukeltaja Simo Nyrönen sekä ammattisukeltaja/tutkimussukeltaja Pekka Paanasalo. Inventointi suoritettiin viistokaikuluotaamalla hankealueeseen kuuluva vesialue. Ranta-alue, jota ei voitu viistokaikuluodata, tarkastettiin kahlaamalla. Työssä käytettiin apuna metallinilmaisinta.

Sipoossa 27.10.2014

Johanna Mäkinen
(sähköinen versio)

---

¹ Museovirasto, Kulttuuriympäristön rekisteriportaali. Kivikautiset asuinpaikat nykyisen Sysmän kunnan alueella.

2 TUTKIMUSALUE

2.1 Sijainti ja luonnonympäristö

Inventoitava vesialue kuuluu Päijänteeseen, sijaiten sen itäisen lahden, Majutveden koillisosassa. Sysmän kunnan läntinen raja myötäilee Päijänteen rantaa, ja alueelle onkin leimallista epäsäännöllinen ja topografialtaan vaihteleva järvimaisema. Päijät-Hämeessä maastoa hallitsevat Salpausselät, ja niistä kaakko- luode- tai lounais-koillinen -suunnassa erkanevat ns. pitkittäisharjut vaikuttavat maisemaan ja pinnanmuotoihin myös Sysmän alueella. Inventointialueen ja sen lähiympäristön kallioperän vallitseva kivilaji on granodioriitti², maaperä on pääasiassa moreenia. Inventoitava alue on laajuudeltaan noin 8870m², rantaviivaa on noin 200m. Alue sijaitsee Sysmän leirintäalueen edustalla, 1,3km Sysmän kirkolta itään. Inventointialueen ranta on leirintäalueen uimarantaa, jota on täytetty hiekalla.

2.2 Alueen kulttuurihistoriaa vesistöjen käytön näkökulmasta

Vesistön merkitys Sysmässä on suuri paitsi maisemallisesti, myös historiallisesti ja kulttuurisesti. Mannerjään vetäydyttyä nykyisen Sysmän maantieteellinen alue oli valtaosin veden peitossa.³ Maankohoamisen myötä alue vähitellen nousi vedestä, mutta vedenkorkeudessa on senkin jälkeen ollut suurta vaihtelua Päijät-Hämeen alueella. Veden korkeuteen vaikuttaneita tekijöitä ovat olleet maankohoaminen ja uusien lasku-uomien purkautuminen, sekä Itämeren altaan vedenpinnan taso. Kivikautinen asutus sijaitsi vesistöjen äärellä, joten Päijänteen rantaviivan siirtyminen vuosituhansien mittaan on vaikuttanut asutuksen sijaintiin inventointialueen ympäristössä. Päijänne kuroutui Ancyclusjärvestä erilliseksi järvioltaaksi noin 6500 eaa. Arkeologisissa tutkimuksissa saadun löytöaineiston, sekä asuinpaikkojen rannankorkeuksien perusteella on arveltu, että Muinais-Päijänteen aikaisen asutuksen liittyneen Suomensjärven kulttuuriin.⁴ Viimeisen jääkauden jälkeen Päijänne on vetäytynyt luoteisosistaan. Jääkauden jälkeinen maankohoaminen kallistaa edelleen Manner-Suomen järvioltaita kohti kaakkoa.⁵

Hankealuetta lähimpänä sijaitseva tunnettu kiinteä muinaisjäännös on Sysmän keskustan kaakkoispuolella sijaitseva rautakautinen talonpaikka tai kylätontti Sikala (tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000007847). Etäisyys Sikalan muinaisjäännösalueen keskikohdasta leirintäalueen H-laiturin koilliskulmaan on noin 300m.⁶ Paikalle on 1700-luvun karttoihin merkitty Huitulan kylä (Åtama).⁷ Sikalan asuinpaikka sijaitsee hankealueelta itään. Tästä huolimatta suurin osa lähiympäristön tunnetuista muinaisjäännöskohteista sijaitsee hankealueen länsipuolella, Kirkkolahden ja Antialanlahden länsirannan tuntumassa. Valtaosa näistä kohteista liittyy Sysmän kirkonseudun rautakautiseen asutuskeskittymään. Kuvan 2. karttaan vuodelta 1749 on merkitty torppa, joka on sijainnut hyvin lähellä inventointialuetta. Inventointialueen eteläpuolella, Huitilanjoen suulla Majutveden rannassa toimi neljän vuoden ajan lankarullatehdas, joka perustettiin vuonna 1874. Tehdasrakennus tuhoutui tulipalossa vuosi toiminnan loppumisen jälkeen. Huitilanjoen eteläpuolella ovat edelleen käytössä paikannimet "Fabriikin mäki" ja "Fabriikin ranta".⁸

Tänä päivänä vesiliikenneväylä kulkee Majutvedellä etelä-pohjoissuunnassa inventoitavan alueen edestä, kuitenkin esimerkiksi kahteen 1700-luvun karttaan väylä on merkitty kulkemaan Ohrasaaren

² Etelä-Sysmän ranta- ja kyläyleiskaavan luonto- ja maisemaselvitys; Aarrevaara ym. 2007.

³ Aarrevaara ym. 2007.

⁴ "Muinais-Päijänne noin 6000 vuotta sitten". www.museo24.fi.

⁵ "Maankohoaminen ja vesistöjen muutokset". www.geologia.fi.

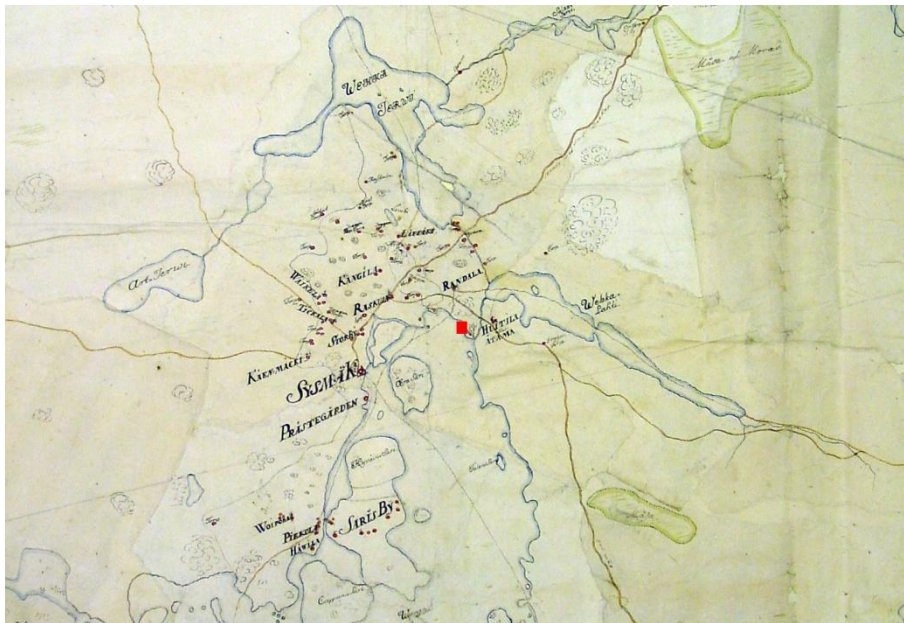
⁶ Ks. Poutiainen & Tiilikkala 2013: 3.

⁷ Ks. kuvat 1. ja 2. sekä Poutiainen & Jussila 2009:51

⁸ Korhonen ym. 2003: 134.

takaa Kirkkolahden läpi (ks. kuvat 1. ja 2.). Historiallisen väylän reitti on luultavasti muotoutunut kirkolle suuntautuneen vesiliikenteen mukaan. Päijänne on ollut kulkuväylänä erittäin paljon käytetty jo vuosisatojen ajan, ja vesireittien käyttö kulkuväylänä on ollut ympärivuotista. Etelä-Suomen rannikkopitäjiin tuotettiin mm. sahatavaraa Päijänteen kautta, Anianpellon ja Sysmän markkinoille tiedetään saavutun veneellä Päijännettä pitkin jo ainakin 1700-luvulla⁹. Myös posti kuljetettiin 1700-luvulla kesäaikaan osin venekyydillä¹⁰. Vesistörikkaassa pitäjässä on liikkumisen helpottamiseksi ylläpidetty ylikulkupaikkoja, joiden kohdalla maitse matkaansa taittava on päässyt veneellä tai lautalla veden yli¹¹.

Einar Juvelius mainitsee Sysmän ympäristön laivaliikenteen historiasta, että "V:sta 1856 on Päijänteellä ollut säännöllinen laivaliike."¹² Säännöllisen laivaliikenteen alkuaikoina liikenne kulki Suopellon laiturin kautta, josta alettiin käyttää nimitystä "Sysmän laituri". Vuoden 1890 vaiheilla alkoi viritä ajatus säännöllisen laivaliikenteen ulottamisesta kirkon läheisiin kyliin, ja vuosina 1907-1910 lopulta kunnostettiin Majutveden vuosisatoja käytetty, mutta riskialtis väylä kelvolliseksi isommille matkustaja-aluksille. Kuvien 1. ja 2. kartoissa näkyy molemmissa inventointialueen yläpuolella "Randala" -niminen paikka. Tämän Rantalan rantaan valmistui laivalaituri heinäkuussa 1909. Rantala on vanhastaan kutsuttu myös Markkinarannaksi¹³.

Kuva 1. Kartta vuodelta 1748. Inventointialueen sijainti merkitty suuntaa antavasti punaisella neliöllä. Kartta verkkosivulta <http://www.vanhakartta.fi/>

⁹ Kulha 1966:272.

¹⁰ Juvelius 1927: 482.

¹¹ Juvelius 1927: 479.

¹² Juvelius 1927:480.

¹³ Kulha 1966:277-278.

Kuva 2. Kartta vuodelta 1749. Inventointialueen sijainti merkitty suuntaa antavasti punaisella neliöllä. Kartta verkkosivulta <http://www.vanhakartta.fi/>

3 INVENTOINTI

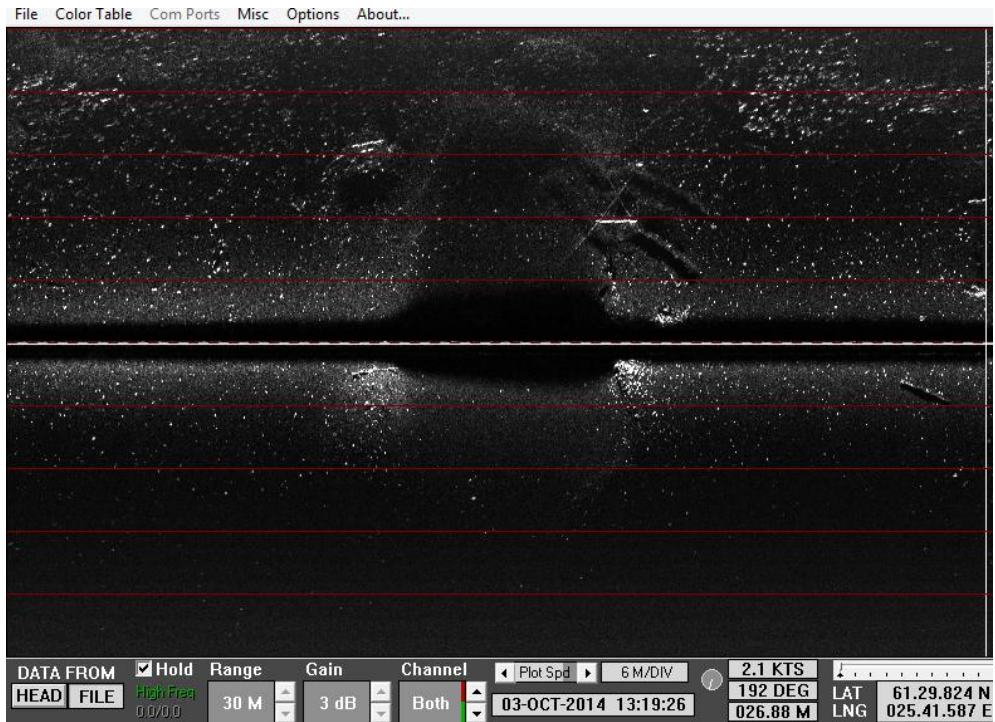
3.1 Menetelmät

Kaavamuutosalue kartoitettiin systemaattisesti Subreering Ammattisukellustyöt Oy:n vedettävällä kaksitaajuusviistokaikuluotaimella sekä kiinteällä viistokaikuluotaavalla laitteella. Kaikki vedettävällä viistokaikuluotaimella saatu aineisto tallennettiin 800 kHz taajuudella. Kaistanleveys oli 30 m. Luotausajoja tallennettiin yhteensä 14 kpl (001.81s-114.81s). Kaavamuutosalue saatiin kartoitettua kauttaaltaan, ja lisäksi kartoitettiin sen ulkopuolista aluetta vähintään 50 m:n leveydeltä Museoviraston suosituksen mukaan (ks. kuva 5.). Viistokaikuluotausaineistossa havaituista anomaliaista kolme tarkastettiin. Syvyys kohteilla oli alle kaksi metriä, mikä mahdollisti tarkastuksen snorklaamalla. Ranta-alueet, joita ei ollut mahdollista viistokaikuluodata, tarkastettiin kahlaamalla ja snorklaamalla.

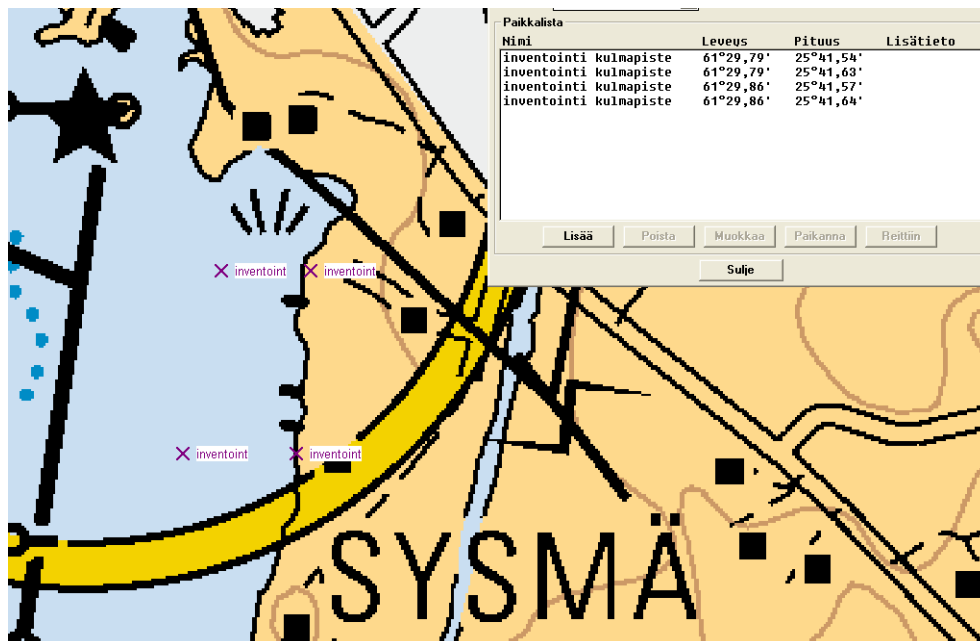
3.2 Tulokset

Viistokaikuluotausmateriaalissa havaittiin viisi anomaliaa, joista tarkastettiin kolme. Yksi tarkastetuista anomaliaista osoittautui tukiksi jonka vieressä oli kiviä, kaksi muuta tarkastettua kohdetta olivat leirintäalueen laiturin painojen aiheuttamia raahausjälkiä pohjassa. Mitään mahdollisiin muinaisjäänkösiin viittaavaa ei inventoinnissa havaittu.

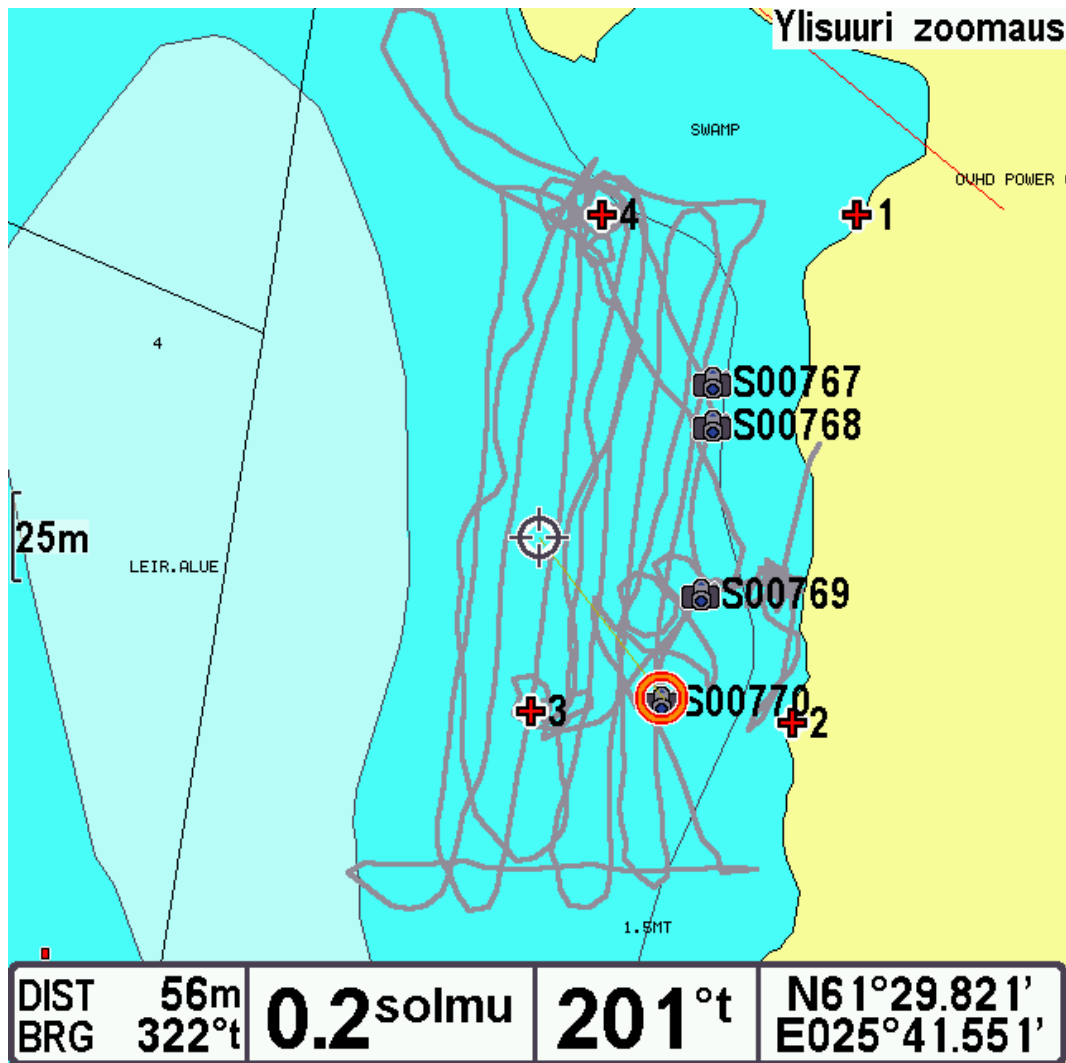

Kuva 3. Viistokaikukuvassa erottuu laiturin kettingit ja painojen pohjaan jättämät jäljet.

Kuva 4. Inventointialueen kulmapisteet koordinaatteineen.

Kuva 5. Viistokaikuluotauksen ajolinjat. Punaiset ristit osoittavat inventointialueen kulmapisteitä. S00767 ja S00768 poijurivit, S00769 ja S00770 uimarannan H-laiturin pohjois- ja eteläreunat.

4 YHTEENVETO

Sysmän Markkinarannan tilan arkeologisessa vedenalaisinventoinnissa kartoitettiin Sysmän leirintäalueen edustan vesialue, jota suunnitteilla oleva asemakaavan muutos koskee. Asemakaavan muutoksen myötä alueelle suunnitellaan rakennettavaksi kellovia loma-asuntoja. Inventoinnin kenttätyöt suoritettiin kartoittamalla vesialue viistokaikuluotaimella, minkä jälkeen havaituista anomaliaista tarkastettiin kolme. Matalat ranta-alueet tarkastettiin kahlaamalla ja snorklaamalla. Inventoinnissa ei havaittu kiinteitä muinaisjäänöksiä, eikä irtaimiksi muinaisesineiksi tunnistettavia esinelöytöjä tehty. Mikäli rakennushankkeen kuluessa alueella havaitaan mahdollisia muinaisjäänöksiä tai irtaimia muinaisesineitä, tulee työn toteuttajan ottaa välittömästi yhteyttä Museovirastoon (Muinaismuistolaki 14§, 16§ ja 20§).

KIRJALLISUUS JA MUUT LÄHTEET:

Aarrevaara ym. 2007: *Päijät-Hämeen maisemaselvitys*. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu, sarja C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 22. 17.9.2014.
<http://www.lpt.fi/lamk/julkaisu/maisemaselvitys.pdf>

Etelä-Sysmän ranta- ja kyläyleiskaavan luonto- ja maisemaselvitys. Sysmän kunta 2005. 17.9.2014.
http://www.sysma.fi/kaavoitus/etela-sysman_yleiskaava/Raportit/ETELA-SYSMA_LUONTO.pdf

Juvelius E.W. 1927: *Sysmän pitäjän historia I-II Aika 1800-luvun puoliväliin*. Etelä-Suomen sanomien kirjapaino Oy. Lahti.

Korhonen S. ym. 2003: *Sydämessä Sysmä*. Sysmän kirjakylä Oy.

Kulha K. 1966: *Sysmän pitäjän historia III*. Oy Keskisuomalainen. Jyväskylä.

Kulttuuriympäristön rekisteriportaali. Kivikautiset asuinpaikat nykyisen Sysmän kunnan alueella. 17.9.2014.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx?sovellus=mjreki&taulu=T_KOHDE&tunnus=1000003310

Maankohoaminen ja vesistöjen muutokset. 17.9.2014.

<http://www.geologia.fi/index.php/2011-12-21-12-30-30/2011-12-21-12-39-11/2011-12-21-12-39-51/maankohoaminen-ja-vesistoejen-muutokset>

Muinais-Päijänne noin 6000 vuotta sitten. www.museo24.fi 17.9.2014.

[http://www.museo24.fi/?action=INavigation::viewArticle\(3097\)](http://www.museo24.fi/?action=INavigation::viewArticle(3097))

Poutiainen, H. & Jussila, T. 2009: SYSMÄ Keskustaajaman osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi. Mikroliitti Oy. 10.10.2014.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjhanke/read/asp/hae_liite.aspx?id=112055&ttyyppi=pdf&kunta_id=781

Poutiainen, H. & Tiilikkala, J. 2013: SYSMÄ Sikala rautakautisen ja historiallisen ajan asuinpaikan koekaivaus. Mikroliitti Oy. 10.10.2014.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=115678&ttyyppi=pdf&kunta_id=781